PEDAGOGÍAS INVISIBLES

Belar Txarrak

Bitartekaritza kulturala, elkarrizketen sortzaile gisa kalean

KULTURA-BITARTEKARITZAKO PROZESUETAN LAGUNTZEKO GIDA TXIKIA

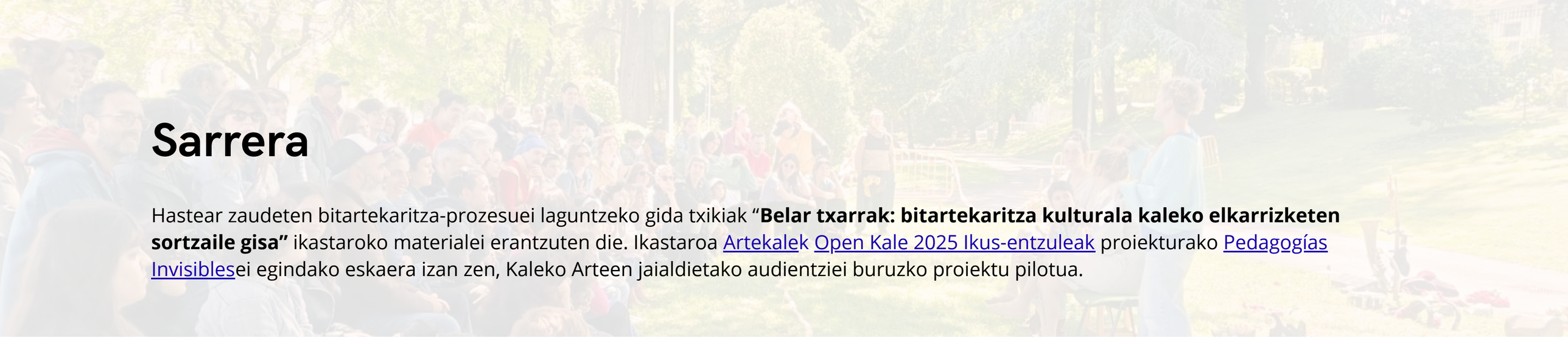

Sarrera

Hastear zaudeten bitartekaritza-prozesuei laguntzeko gida txikiak “**Belar txarrak: bitartekaritza kulturala kaleko elkarrizketen sortzaile gisa”** ikastaroko materialei erantzuten die. Ikastaroa Artekalek Open Kale 2025 Ikus-entzuleak proiekturako Pedagogías Invisiblesei egindako eskaera izan zen, Kaleko Arteen jaialdietako audientziei buruzko proiektu pilotua.

Kultura-bitartekaritzan kokatuz

Bitartekaritza kulturala ez da jarduera bat egitea, baizik eta prozesu bati eustea non pertsonek, loturek eta testuinguruek emaitzek baino garrantzi handiagoa duten. Hau da harreman-lana, entzutetik abiatzen dena eta arruntaren zaintzara bideratzen dena. Gida txiki honek orientabide erraz baina sakonak eskaini nahi dizkie horrelako laguntzetan parte hartzen dutenei, praktikan, afektuan eta konpromisoan oinarrituta, kultura bizi eta partekatuarekin.

Hasi aurretik

Prestatu lasai. Entzumenarekin iristen da, ez konponbideekin. Garrantzitsuagoa da testuinguruarekin konektatzea, nortzuk parte hartzen duten ezagutzea, nola iristen diren edo mugitzen diren, gidoi itxia izatea baino. Erabilgarriagoa da eskuragarri, irekita eta malgu egotea prozesua kontrolatzeko.

Bitartekaritzan

- **Aktiboki entzun.** Batzuetan, benetan entzuna sentitzea da eraldatzaileena. Adi egon esaten denari ez ezik, gorputzarekin, isiltasunarekin eta taldearen energiarekin adierazten denari ere.

- **Parte-hartze horizontala sustatu.** Kontua ez da zuzentzea, erraztea baizik. Guztiek adierazi ahal izatea sustatzen du, behartu gabe, denborak zainduz. Ekarpen guztiak baliozkotu, baita gaitik urruntzen direnak ere.

- **Lagundu, inposatu gabe.** Batzuetan "zerbait gertatzea" nahiko duzu eta ez da imajinatzen zenuen bezala gertatuko. Ongi da. Garrantzitsuena gauzak gertatu ahal izateko baldintzak sortzea da, ez behartzea.

- **Begiratu testuinguruari.** Komunitate bakoitza desberdina da. Beste leku batean funtzionatu zuena agian eZ du zentzurik hemen. Egokitu, biformulatu, utzi taldeari berari bidea topatzen.

- **‘Ez jakiteko’ espazioa sortzen du.** Ez dituzu erantzun guztiak izan behar. Ikasten ari zarela onartzeak horretarako baimena ere ematen dio taldeari. Bitartekaritza ez da klase magistral bat, elkarrekin ikasteko prozesu bat da.

Begirada metodologikoa: Lau dimentsio giltzarri

Bitartekaritza bat benetan eraldatzailea izan dadin, baliagarria da lau ardatz metodologiko berrikustea: **denborak, espazioak, harremanak eta sormen-prozesua.** Dimentsio horiek ez dute bete beharreko laukitxoak izan behar, egiten duguna irakurtzeko lenteak baizik.

1. DENBORAK

- **Zer behin-behinekotasuna du prozesuak?** Saihestu atetik irtetean ahazten den jarduera puntualaren eredua. Saiatu harreman-denborak ahal den guztietan luzatzea: prestatu, lagundu, ebaluatu, itzuli.

- **¿Ba al dago aurreko eta ondorengo unerik?** Dena ez da saioan gertatzen. Sortu al dugu lehenaldi bat? (testuingurua, gonbidapen irekia?). Geroko bat egongo al da? (itzultzeko espazioa, dokumentazioa, ereindakoa zaintzea?)

- **Taldearen erritmoa errespetatzen da?** Pertsona guztiek ez dute modu berean parte hartzen. Saihestu denborak behartzea edo isiluneak azkartzea. Geldotasunak ere eraldatu egiten du.

2. ESPAZIOAK

- **Non gertatzen da bitartekaritza?** Ez bakarrik zentzu fisikoan, baita sinbolikoan ere. Espazio atsegina da? Sumatzen dute berea bezala? Nola dago prestatua?

- **Haratago heda al daiteke?** Batzuetan, bitartekaritza espazio publikora, zentro komunitarioetara edo eguneroko lekuetara hurbiltzea aukerak irekitzen ditu.

- **¿Espazioak proposatzen duzuna ahalbidetzen al du?** Pentsatu argian, zaratan, antolaketan, pribatutasunean. Ingurunea ere eragina du.

Begirada metodologikoa: Lau dimentsio giltzarri

3. HARREMANAK

- **Nola erlazionatzen dira parte-hartzaileak elkarren artean?** Ez da nahikoa elkartzearekin: baldintzak sortu behar dira entzun ahal izateko, elkar ezagutzeko eta konfidantza sortzeko.

- **Zer lotura mota proposatzen duzu zuk?** Aditu gisa zaude hor? Euren neurrira zaude? bideratzaile gisa zaude? Azaldu esplizituki eta ikusi zer sortzen duen posizio horrek taldean.

- **Zer sare aktibatu daitezke?** Ba al dago prozesu hori indartu dezakeen beste eragile, pertsona edo kolektiborik? Batzutan bitartekari izatea ehuntzea da.

4. SORTZE-PROZESUAK

- **Nork sortzen du eta nola?** Sorkuntza artistara edo emaitzara murriztera saihestu. Elkar sorkuntzak prozesua irekitzea, erabakiak partekatzea, elkarrekin esploratzea dakar berarekin.

- **Ba al dago lekurik ustekaberako?** Dena ez da aldez aurretik zehaztu behar. Zalantzatik edo jokotik proposatzea beste bide batzuk ireki ditzake.

- **Bizitakoa jasotzen da?** Prozesua ere memoria da. Dokumentatzea (erraz bada ere) lagungarria da ikusten ez dena ikusarazteko.

Prozesuari eusteko aholku praktikoak

- **Kultura-bitartekaritza, topaketarako eta hausnarketarako gune gisa.** Kultura-bitartekaritzako prozesu batean egoteak ez du esan nahi pertsonak konektatze dela soilik, baita ere ideiak, kontzeptuak, errealitateak, izateko eta pentsatzeko moduak bateratzen ditu. Helburua munduan egoteko beste modu batzuei buruz eta elkarrekin hausnartzeko espazio bat dela ulertzea da.

- **Ez etsi jendeak hasieran asko parte hartzen ez badu.** Isiltasuna ere presentzia modu bat da. Konfiantzak denbora behar du. Batzuetan, gaur ereiten dena askoz geroago loratzen da.

- **Zaindu logistika zaintzaren zati gisa.**Espazioa ondo antolatuta egotea, aulki nahikoak egotea, ondo entzun eta ikusteko... Hori guztia ere bitartekaritzaren parte da.

- **Erregistroa utzi, ahal baduzu.** Ez bakarrik bukaeran kontuak egiteko, baizik eta prozesutik ikasteko. Libreta bat izan daiteke, argazkiak, hunkitu zintuzten esaldiak, sortu ziren galderak...

- **Ez bakarrik joan, saihestu ahal baduzu.** Bikotean edo taldean bitartekari izateak elkarri laguntzeko aukera ematen du, pertzepzioak alderatzeko eta ustekabeei hobeto eusteko.

- **Begiratu gehiago prozesuari emaitzari baino.** Bitartekaritza ona ez da nahitaez “perfektua” ateratzen dena, baizik eta aztarna uzten duena, loturak ereiten dituena, nahiz eta ezetz badirudi.

Eta gogoratu...

Bitartekari izatea egotea da. Beste batzuek adierazi, zalantzan jarri, sortu, begiratu dezaketen espazioari eustea da. Bertan egon behar duzu, arretaz eta kontuz. Laguntzea eraldatzea da.

Gidaren ikerketa eta garapena:
Pedagogías Invisibles

pedagogías invisibles
arte + educación

Open Kale 2025 Ikus-entzuleak-en ekoizpena eta ikastaroaren antolatzailea

artekale
Euskal Herriko Kale Arteen Elkartea
Asociación de Artes de Calle del País Vasco

Open Kale 2025 Ikus-entzuleak-en babeslea

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO
KULTURA ETA HIZKUNTZA POLITIKA SAILA
DEPARTAMENTO DE CULTURA Y POLÍTICA LINGÜÍSTICA